

УДК 342.9

*С. В. Діденко**доктор юридичних наук, доцент,
директор Херсонського інституту
Міжрегіональної Академії управління персоналом***ДИНАМІКА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ**

Вступ. Питання безпеки громадян і забезпечення їх права на самозахист здавна перебуває серед провідних проблем правознавства. У межах переходу України під юрисдикцію ЄС актуальним є питання адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні і, більше того, існує нагальна необхідність його поліпшення з боку держави.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути питання, які пов'язані з такою категорією, як «динаміка адміністративного права» у сфері обігу зброї.

Результати дослідження. В юридичній літературі динаміка адміністративного права розкривається через різні категорії – «державне управління», «адміністративно-правові відносини», «адміністративно-правове регулювання», «адміністрування». Найбільш часто вчені-адміністративісти використовують другу з них. Слід зазначити, що юридична енциклопедія за редакцією Ю. Шемшученка дає визначення правового регулювання (від лат. *regulare* – «спрямування, упорядкування») як одного з основних засобів владного впливу на суспільні відносини з метою впорядкування їх в інтересах людини, суспільства і держави [1, с. 41].

Регулювальний вплив права на суспільні відносини полягає в тому, що воно в своїх нормах конструє модель обов'язкової або дозволеної поведінки різних суб'єктів цих відносин. Це відображено в наданні одним суб'єктам суспільних відносин певних прав і в накладанні на інших певних обов'язків, пов'язуючи їх тим самим взаємними правами і обов'язками [2, с. 511].

У свою чергу провідні юристи (зокрема В. Галунько, М. Кельман, О. Мельник, О. Мурашин) визначають адміністративно-правове регулювання як цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [3, с. 256]; здійснюваний усією системою юридичних засобів державновладний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку [4]; форму владного юридичного впливу на суспільні відносини, що здійснюється державою за допомогою

всіх правових засобів з метою їх упорядкування, закріплення й забезпечення [2, с. 511].

Отже, правове регулювання таких питань, як обіг і застосування зброї, безперечно має здійснюватися через установлення спеціальних правил, чітких заходів, тобто сукупністю певних юридичних конструкцій, безпосередня мета яких – урегулювання суспільних відносин у цій сфері.

Проте останнім часом усе більше вчених-адміністративістів розкривають динаміку адміністративного права через категорію «адміністративно-правового забезпечення», яка в теорії адміністративного права залишається розкритою поверхово та потребує уточнення в умовах нашого дослідження. Для цього потрібно з'ясувати сутність поняття «забезпечення».

Академічний тлумачний словник української мови трактує термін «забезпечення» через дію від слова «забезпечити» і означає: постачаючи щось у достатній кількості, задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах; надавати кому-небудь достатні матеріальні засоби до існування; створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось. захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [5]. Відповідно «правове забезпечення» – це сукупність правових норм, що регламентують правові взаємини та юридичний статус [6].

У своїй праці доцент О. Дручек доводить, що в загальноприйнятому сенсі під забезпеченням мається на увазі надання (постачання) чогось або кимсь у достатній кількості; створення повного і достатнього комплексу умов, необхідних для здійснення чого б то не було; надання гарантій [7, с. 124].

Аналогічний неюридичний зміст поняття розкривається, наприклад, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови: надання кому-небудь достатні матеріальні засоби для існування або створювати надійні умови для здійснення чого-небудь, гарантувати щось [8, с. 281].

Таке розуміння є основою юридичних визначень правового забезпечення, більшість із яких в основі мають наведену конструкцію. Зазначена обставина політомії терміна зумовлює той факт, що в юридичній літературі використовуються різні дефініції правового забезпечення, зокрема у спробі окреслити його механізм: у контексті адміністративного права і діяльності йдеться про механізми забезпечення «захисту», «охо-

рони», «реалізації», «здійснення кантування» тощо. Вочевидь, ці поняття не є тотожними, вони потребують розроблення чітких критеріїв диференціації, уточнення дефініцій, розмежування змісту [7, с. 124].

Таким чином, адміністративно-правове забезпечення обігу зброї в Україні полягає у виявленні та створенні адміністративних засад та інструментарію реалізації адміністративно-правових відносин у цій сфері, а також в охороні та гарантуванні прав, свобод і законних інтересів суб'єктів цих відносин на основі правових норм.

Адміністративні засади у сфері адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні – це основи, на яких ґрунтується діяльність суб'єктів публічного адміністрування у сфері реалізації ними своїх завдань із забезпечення цієї сфери суспільного життя, тоді як обов'язок їх створення лежить на державі [9, с. 29].

Проте не тільки створення адміністративних засад, а й інструментарію реалізації адміністративно-правових відносин у цій сфері має здійснювати держава.

Адміністративно-правові відносини у сфері обігу та застосування зброї – це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини у сфері виготовлення, носіння, зберігання, обліку, збереження, перевезення, переробки, тобто обігу, зброї та її застосування, у яких сторони здійснюють передбачені для них суб'єктивні права та обов'язки, установлені й гарантовані відповідними адміністративно-правовими актами публічної адміністрації [9, с. 29].

Оскільки адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні базується на правових нормах, владних приписах держави, то слід зазначити, що обіг зброї на території України та її застосування потребують законодавчого удосконалення; оскільки на разі нормативно-правове забезпечення обігу та застосування зброї здійснюється на основі низки нормативно-правових актів, переважно підзаконних, тому існує потреба вдосконалення законодавства в цій сфері для повноти правого регулювання суспільних відносин, що в ній виникають.

Слід звернути увагу на інструментарій адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї. Він включає в себе форми адміністративної діяльності, методи адміністративної діяльності, адміністративні процедури та адміністративні режими. Ми не будемо розкривати усі зазначені категорії адміністративної діяльності лише окреслимо форми державного управління у зазначеній сфері.

Суб'єкти публічної адміністрації під час виконання покладених на них обов'язків ухвалюють різноманітні рішення, які викликають певні юридичні наслідки. Такі рішення в теорії адміні-

стративного права прийнято називати формами державного управління, які у свою чергу утворюють відповідний адміністративно-правовий інститут [10, с. 283].

Для вітчизняної адміністративно-правової доктрини поняття «інструментарій діяльності публічної адміністрації» є невідомим, оскільки протягом тривалого часу в межах доктрини адміністративного права застосовується категорія «форми державного управління», сформована ще за часів радянської влади, доцільність, зміст і правова спрямованість якої майже не ставиться під сумнів. Її поява у правовій доктрині була зумовлена ухваленням 1937 року Конституції УРСР, положеннями якої сферу публічного управління було обмежено діяльністю органів державної влади й закріплено на офіційному рівні терміни «державне управління» та «органи державного управління». За період від існування радянської влади й до сьогодні законодавство нашої держави було піддано чисельним змінам, унаслідок чого було трансформовано і систему органів, і механізм публічного управління [11, с. 97].

Зважаючи на це, категорія «форма державного управління» мала набути іншого значення, відповідаючи новим реаліям публічного управління. Однак, як показує аналіз сучасної наукової літератури та наукових джерел радянських часів, підходи до її розуміння не змінилися, як і не було змінено її назву [11, с. 97]. Ми підтримуємо думку І. Патерила про те, що «інструменти діяльності публічної адміністрації», під якими варто розуміти всю сукупність засобів (прийомів), які використовуються суб'єктами публічної адміністрації для регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері публічного управління. При цьому регулювання суспільних відносин може здійснюватися як через норми права, так і через вплив на конкретних, індивідуалізованих суб'єктів адміністративно-правових відносин, а регулювання суспільних відносин може здійснюватися як у владному, так і невідладному порядку [10, с. 288].

Висновки. Усе викладене вище дає можливість сформулювати наступне:

– динамку адміністративного права у сфері обігу зброї розкривається через категорію «адміністративно-правового забезпечення»;

– адміністративно-правове забезпечення обігу зброї в Україні полягає у виявленні та створенні адміністративних засад та інструментарію реалізації адміністративно-правових відносин у цій сфері, а також в охороні та гарантуванні прав, свобод і законних інтересів суб'єктів цих відносин на основі правових норм;

– адміністративно-правові відносини у сфері обігу та застосування зброї – це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини у сфері виготовлення, носіння, зберіган-

ня, обліку, збереження, перевезення, переробки, тобто обігу, зброї та її застосування, у яких сторони здійснюють передбачені для них суб'єктивні права та обов'язки, установлені й гарантовані відповідними адміністративно-правовими актами публічної адміністрації;

– зміст адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні – це його зовнішнє вираження у формі інструментів адміністративної діяльності публічної адміністрації – форм і методів адміністративної діяльності публічної адміністрації та адміністративних процедур у цій сфері.

Література

1. Юридична енциклопедія : [в 6 т.] / ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1998. – Т.5 : П-С. – С. 672.
2. Загальна теорія держави та права : підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. – К.: Кондор, 2005. – 609 с.
3. Адміністративне право України : підручник / Загальне адміністративне право. Академічний курс [Т.1.] / за ред. В.В. Галунька – К.: ХМД, 2015. – 393 с.
4. Мельник О. М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності : дис... канд. юрид. наук: спец. – 12.00.01 / О.М. Мельник. – К., 2004. – 208 с.
5. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс] // WEBMEZHA. – 2016. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/zabezpechutu>
6. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс] // ESLOVNIK. – 2010-2012. – Режим доступу: <http://eslovnyk.com>.
7. Дручек О. М. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України / О.М. Дручек // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 123–128.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В.Т. Бусел. – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
9. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні : дис ... док-ра. юрид. наук: спец. – 12.00.07. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2016. – 443 с.
10. Патерило І. В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації у системі адміністративного права України / І. В. Патерило // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 283–289.

11. Патерило І. В. Проблеми сучасного розуміння інструментів діяльності публічної адміністрації / І. В. Патерило // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – Вип. 12(1). – С. 97–100.

Анотація

Діденко С. В. Динаміка адміністративного права у сфері обігу зброї в Україні. – Стаття.

У роботі розглянуті питання, які пов'язані з динамікою адміністративного права у сфері обігу зброї в Україні, піднімаються проблеми, які виникають, коли норми адміністративного права регулюють суспільні відносини у сфері виготовлення, носіння, зберігання, обліку, збереження, перевезення, переробки, тобто обігу, зброї та її застосування, у яких сторони здійснюють передбачені для них суб'єктивні права та обов'язки, установлені й гарантовані відповідними адміністративно-правовими актами публічної адміністрації.

Ключові слова: динаміка адміністративного права; адміністративно-правове забезпечення; адміністративно-правові відносини; форми державного управління; обіг зброї.

Аннотация

Диденко С. В. Динамика административного права в сфере оборота оружия в Украине. – Статья.

В работе рассмотрены вопросы, связанные с динамикой административного права в сфере оборота оружия в Украине, поднимаются проблемы, которые возникают, когда нормы административного права регулируют общественные отношения в сфере изготовления, ношения, хранения, учета, хранения, перевозки, переработки, то есть обращения, оружия и его применения, в которых стороны осуществляют предусмотренные для них субъективные права и обязанности, установленные и гарантированные соответствующими административно-правовыми актами публичной администрации.

Ключевые слова: динамика административного права; административно-правовое обеспечение; административно-правовые отношения; формы государственного управления; оборот оружия.

Summary

Didenko S. V. Dynamics of administrative law in the sphere of public relations in Ukraine. – Article.

In the robots of the to everyone, for the sake of their rights, they have subordinate rights for their subjective rights and obligations, established by guarantors and other legal acts of public administration and law.

Key words: dynamic law of administrative law; administrative law law; administrative law; form a sovereign governor; around zbroi.